

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

рішенням Вченої ради факультету соціології

Протокол № 6 від “19” лютого 2017 року

Декан факультету соціології

_____ **А.П.Горбачик**

ПРОГРАМА

ЕКЗАМЕНУ

із спеціальності 8.03010101 «Соціологія»

освітнього рівня «Магістр»

КИЇВ – 2017

ЗМІСТ

1. Загальні положення	3
2. Організаційно-методичні рекомендації	3
3. Зміст державного екзамену	4
Напрямок 1: Сучасні соціологічні теорії	4
Тема 1.1. Актуальні проблеми розвитку соціологічної науки.....	4
Тема 1.2. Новітні концептуальні стратегії в теоретичній соціології.....	4
Література.....	4-5
Напрямок 2: Теорія і практика досліджень соціальних нерівностей	6
Тема 2.1. Методологія дослідження соціальних нерівностей.....	6
Тема 2.2. Соціальна політика та якість життя.....	6-7
Література.....	7-8
Напрямок 3: Сучасні методи аналізу соціологічних даних	8
Тема 3.1. Новітні методи аналізу даних.....	8-9
Тема 3.2. Методи аналізу нечислових даних в соціології.....	9
Література.....	9-11
Напрямок 4: Педагогічні засади викладання соціології	11
Тема 4.1. Методика викладання соціології у вищій школі.....	11
Тема 4.2. Педагогіка вищої школи і педагогічна майстерність.....	11-12
Література.....	12-13

1. Загальні положення

Державний екзамен для студентів магістратури є важливою складовою навчально-виховного процесу і призначений для об'єктивного оцінювання рівня набутих під час навчання знань, умінь і навичок майбутньої фахової діяльності. Він дозволяє визначити не лише рівень фахової підготовки майбутніх спеціалістів, але й зафіксувати слабкі місця в підготовці студентів зі спеціальності «соціологія».

2. Організаційно-методичні рекомендації

Державний екзамен передбачає перевірку теоретичних знань, практичних умінь і навичок, набутих студентами освітнього рівня «магістр» протягом навчання з предметів, засвоєння яких дозволяє скласти системне уявлення про сучасну соціологічну науку та закласти основу для подальшого вдосконалення фахової підготовки соціологів. Кожний студент під час проведення іспиту отримує індивідуальний екзаменаційний білет, який складається із двох частин.

1. Перша частина є тестом, який включає закриті та напівзакриті питання різного типу (вибір одного варіанту, множинний вибір, ранжування, співвіднесення двох рядів понять / визначень / формулювань ідей / імен авторів тощо).

2. Друга частина містить проблемне відкрите питання, в якому пропонується розглянути конкретне соціальне явище (або процес) і надати розгорнуту відповідь за такою логічною схемою:

- 1) визначити основне поняття та кілька понять змістовно пов'язаних з ним;
- 2) розкрити основні положення базових теоретичних соціологічних підходів щодо пояснення певного явища/процесу;
- 3) розкрити історичні/сучасні моделі прояву певного явища/процесу;
- 4) охарактеризувати прояви явища/процесу у сучасному українському суспільстві;
- 5) сформулювати кілька гіпотез щодо проявів певного явища та/або зв'язків даного явища/процесу з іншими явищами/процесами, а також обґрунтувати способи перевірки гіпотез.

За виконання першої частини студент може набрати не більше 60 балів. За виконання другої частини студент може набрати не більше 40 балів. Загальна кількість балів, яку студент може отримати на екзамені, складає 100 балів. Виконання всіх екзаменаційних завдань є обов'язковим. Незадовільна оцінка з одного з екзаменаційних завдань (менше 36 балів за першу частину або менше 24 балів за другу частину) є підставою для виставлення незадовільної оцінки за іспит в цілому.

Відповіді мають бути лаконічними та логічними. Вони мають демонструвати знання класичних та сучасних соціологічних теорій, вміння оперувати категоріальним апаратом соціології, навички практичної роботи з формування та використання емпіричної бази соціологічного дослідження, а також використання сучасних методів викладання соціології як навчальної дисципліни. Екзамен проводиться у письмовій формі. Члени екзаменаційної комісії перевіряють письмову роботу і виставляють відповідні бали, які прилюдно оголошуються.

3. Зміст державного екзамену

Напрямок 1: Сучасні соціологічні теорії

Тема 1.1: Актуальні проблеми розвитку соціологічної науки

Інституціональний розвиток науки. Боротьба соціологів за визнання та трансформація їх соціальних статусів. Образ професії соціолога та соціології як науки в громадській думці. Відносини між науковими генераціями. Академічна ініціація та академічна селекція. Розподіл праці в соціології та його вплив на формування структури соціологічного знання. Структура соціологічного знання як опосередковане вираження соціально-групових інтересів соціологів. Соціологічний ринок. Чотири класи соціологів. Тіньові процеси на ринку соціологічної праці. Боротьба за престиж. Корпоративні відносини і мораль. Класик та експерт як соціальні статуси в соціології та соціологічній спільноті. Суперечності між ролями соціолога.

Ключові поняття та терміни: Відносини між науковими генераціями. Конкуренція між школами. Розподіл праці в соціології. Соціологічний ринок. Авторитет, престиж, влада. Класик та експерт.

Тема 1.2: Новітні концептуальні стратегії в теоретичній соціології

Феномен світоглядного та теоретичного плюралізму в сучасній соціології. Провідні когнітивні орієнтації в сучасній теоретичній соціології: специфіка сциентистської, гуманітарної та технологічної (соціоінженерної) орієнтацій. Концептуальна диференціація соціологічного знання та особливості сучасної наукової дискусії щодо визначення специфіки макро-, мезо- та мікро- рівнів соціологічного знання (за працями Н.Смелзера, Дж. Рітцера).

Пізнавальний та функціональний статус загальносоціологічних і галузевих та спеціальних соціологічних теорій. Проблема введення у науковий обіг нових соціологічних категорій. Основні труднощі сприйняття змісту нових соціологічних категорій загальної соціологічної теорії (на прикладі категорій «структурація», «самоконструювання», «габітус», «симулякр», «символічний обмін» та ін). Суспільне життя як онтологічний процес: функціоналістська та феноменологічна концепції соціальної реальності. Суспільство як соціальна система. Суспільна самодетермінація як соціологічна проблема. Проблема дезорганізації комунікативних взаємодій: самотність як соціальне явище.

Ключові поняття та терміни: стратегія, концептуальна стратегія, новітня концептуальна стратегія, науковий статус концептуальної стратегії, типологія концептуальних стратегій, соціальна реальність, суспільство, структурація, символічний обмін, самотність.

Література:

Основна:

1. Бауман З. Индивидуализированное общество / Зигмунт Бауман. – М.: Логос, 2005. – 390 с.
2. Бек У. Общество риска / Ульрих Бек. – М.: Прогресс-традиция, 2000. – 384 с.

3. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания. – М.: "Медиум", 1995. – 323 с.
4. Бодрийяр Ж. Символический обмен и смерть. – М.: "Добросвет" 2000 – 387 с.
5. Валлерстайн И. Конец знакомого мира: Социология XXI века / Иммануил Валлерстайн - М.: Логос, 2003. – 368 с.
6. Гоулднер А. У. Наступающий кризис западной социологии. – Спб.: 2003.
7. Джеймисон Ф. Постмодернизм, або логіка культури пізнього капіталізму / Ф. Джеймисон / Пер. з англ. П. Дениска. – К.: Видавництво «Курс», 2008.
8. Луман Н. Л. Общество как социальная система. Пер. с нем. – М: Издательство "Логос". 2004. - 232 с.
9. Качанов Ю. Социология социологии: антитезисы. – М., Спб.: 2001.

Додаткова:

1. Абушенко В.Л., Кацук Н.Л. Социология как исчерпанный проект модерна. К постановке вопроса // Социология. - Мн., 2000. - № 3 // Социология в Беларуси. ЖЖ-сообщество. - Блоговый сервис. [Электронный ресурс]. Режим доступа: (на 22.08.2008): http://community.livejournal.com/sociologia_by/58031.html
2. Гидденс Э. Устройство общества / Энтони Гидденс. – М.: Академический проект, 2005. – 528 с.
3. Дудина В.И. Эпистемические матрицы социологического знания. – СПб.: Изд. дом СПбГУ, 2013. - 224 с.
4. Ильин И. Постструктурализм. Деконструктивизм. Постмодернизм. - М., 1996.
5. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура. / Пер. с англ./ Под ред. О.И. Шкаратана. – М.: ГУ-ВШЭ, 2000.– 458 с.
6. Кодекс професійної етики соціолога (*Затверджений П'ятим з'їздом Соціологічної асоціації України, 20 травня 2004 року, Київ*). [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.sau.kiev.ua/codex.html>
7. Коркюф Ф. Новые социологии / Филипп Коркюф. – М: «Институт экспериментальной социологии»; Спб.: «Алетейя», 2002. – 172 с.
8. Латур Бруно Нового времени не было. Эссе по симметричной антропологии / Спб, 2006. – С. 59-116.
9. Полякова Н. Л. XX век в социологических теориях общества / Н. Л Полякова. – М.: ЦентрКом, 1996. - 672 с.
10. Соціологічне знання та влада: суперечливі взаємовідносини соціологічних досліджень і політичної практики. – К.: ВД «Стилос» ПЦ «Фоліант», 2005. – 254 с.
11. Тарасенко В.И. Проблема начала и самообоснования социологии. // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – К.: 2005. - № 3. - С. 5 – 23.
12. Ritzer G., Smart B. Handbook of Social Theory / G. Ritzer, B. Smart. – London; SAGE, 2001.
13. Рывкина Р.В. Парадоксы российской социологии. [Электронный ресурс]. Режим доступа: – <http://www.nir.ru/socio/scipubl/sj/4rivk.htm>.

Напрям 2: Теорія і практика досліджень соціальних нерівностей

Тема 2.1. Методологія дослідження соціальних нерівностей

Принципи соціальної справедливості за концепцією Дж.Ролза. Теоретичний підхід «спроможності» А.Сена (*Capabilities approach*) в поясненні соціальних нерівностей в сучасних суспільствах. Інституціоналізація соціологічних досліджень соціальних нерівностей після 2-ї Світової війни. Індекс людського розвитку та його значення у порівняльних дослідженнях соціальної нерівності країн. Добробут соціальний та індивідуальний, їх емпіричні показники. Емпіричні показники умов та рівня життя. Способи соціологічного вимірювання задоволеності життям. Емпіричні показники якості життя в солідаристській концепції добробуту. Принципи структурно-функціонального підходу у вивченні соціальних нерівностей. Соціальні нерівності зайнятості. Об'єктивна шкала професійної класифікації Е.Едвардса. Соціально-економічний індекс професійного статусу (SEI) О.Данкена. Багатовимірне соціальне відторгнення та його чинники в українському суспільстві. Критерії виокремлення класових категорій за методологією Е.О.Райта. Соціальні нерівності в ренто-орієнтованих обмінах. Особливості структури класових нерівностей в українському суспільстві. Критерії виокремлення класових категорій та схема класового аналізу нерівностей Дж.Голдторпа. Операціоналізація категорій ринкової та трудової ситуацій. Особливості сучасної британської схеми класового аналізу.

Ключові поняття та терміни: соціальна нерівність, справедливість, індивідуальний добробут, задоволеність життям, життєві шанси, професійний статус, статус зайнятості, експлуатація, ринкова ситуація, трудова ситуація, соціальне відторгнення

Тема 2.2. Соціальна політика та якість життя

Теоретико-методологічні засади дослідження соціальної політики. Механізм соціальної політики та її інструментарій. Теорія й практика соціальної політики. Розвиток теоретичних підходів до побудови соціальної політики у другій половині ХХ ст. Підходи до класифікації моделей соціальної політики. Моделі соціальної політики. Людська бідність.

Соціологічні вимірювання умов та рівня життя. Якість життя населення. Людський розвиток і динаміка якості життя населення. Аналітична основа якості соціальної політики. Соціальне забезпечення та страхування. Дослідження проблем соціальної політики та якості життя. Соціальна експертиза: поняття і критерії оцінки. Технологія експертного оцінювання. Соціальні якості, цінності і норми як предмет соціальної експертизи.

Ключові поняття та терміни: моделі соціальної політики, державні соціальні гарантії, соціальні індикатори, умови та рівень життя, соціальний захист, соціальне забезпечення, соціальне страхування, споживчий кошук, соціальна експертиза, експертне оцінювання, якість життя, індекс розвитку людського потенціалу

Література

Основна:

1. Головаха Е.И. Интегральный индекс социального самочувствия (ИИСС): конструирование и применение социологического теста в массовых опросах / Е. И. Головаха, Н. В. Панина. – Киев: Институт социологии НАН Украины, 1997.
2. Куценко О.Д. Общество неравных: Классовый анализ неравенств в современном обществе: опыты западной социологии / О. Д. Куценко. – Х.: Изд-во Харьков. нац. ун- та, 2000.
3. Ерік Олін Райт Клас має значення \\ Спільне. Журнал соціальної критики. - №4, 2012. – С. 11-24.
4. Ролз Дж. Теория справедливости / Дж. Ролз. – Новосибирск : Изд-во Новосиб. ун-та, 1995. – С. 25–30; 66–70; 198–204.
5. Вимірювання якості життя в Україні. Аналітична доповідь // Лібанова Е.М., Гладун О.М., Лісогор Л.С. та ін. – К.: 2013 / Р.1. – С.9-20; Р.3.2-3.3. – С.25-33.
6. Нерівність в Україні: масштаби та можливості впливу / за ред. Е.М.Лібанової. – К.: Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, 2012. - Р. 3.10. Регіональна диференціація рівня життя населення. – С.198 – 204; - Р.5.1. Багатовимірний аналіз нерівності – С.235-242.
7. Савельєв Ю.Б. Суперечності концепції соціального виключення і включення: вплив соціально-політичного дискурсу на соціологічні теорії / Ю.Б. Савельєв // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Соціологія. – 2012. – Випуск 3. – С. 33-41.
8. Семигіна Т.В. Соціальна політика: історія та сучасний розвиток / Т.В. Семигіна. – К.: ТОВ «Агенство “Україна”», 2008. – 196 с.
9. Симончук Е.В. Классовые структуры в сравнительной перспективе // Украинское общество в европейской перспективе / Под ред.. Е.И.Головахи, С.А.Макеева. Киев: ИС НАНУ, 2007. - С.33-104.
10. Якість життя населення пострадянських країн у соціологічному вимірі: Колективна монографія / За ред. В. С. Бакірова. - Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2008.
11. Savage M., Devine F. etc. A New Model of Social Class: Findings from the BBC's Great British Class Survey Experiment // Sociology - April Vol. 47, No. 2, 2013. – P.220-249. – Режим доступу: <http://soc.sagepub.com/content/47/2/219.full.pdf+html>

Додаткова:

1. Качество жизни населения Украины в зеркале социологии / Под общей ред. академика НАН Украины В.М.Вороны, д. филос. наук, проф. Е.И.Суименко.- К.: Институт социологии НАН Украины, 2012.
2. Классовое общество: теория и эмпирические реалии / С.Макеев, О.Куценко, С.Оксамитная, Е.Симончук и др. – К: Ин-т социологии НАНУ, 2003.
3. Куценко О. Соціальні класи і політична мобілізація (порівняльний аналіз європейських країн крізь призму трьох типів класових розколів) / О.

- Куценко // Соціологія: теорія, методи, маркетинг / Науково-теоретичний часопис. – Липень-вересень. - № 3. – 2012. – С.3-27.
4. Оксамитная С.Н. Концепція класов Дж.Голдторпа: опыт применения в Украине // Классовое общество: теория и эмпирические реали / под ред.С.Макеева. Киев: Ин-т социологии НАНУ, 2003. Гл.2. С.82-115.
 5. Пасько Я.І. Соціальна держава і громадянське суспільство: співпраця versus протистояння. Монографія / Я.І. Пасько. – К.: ПАРАПАН, 2008. – 272с.
 6. Симончук Е. Мелкие собственники: конституирование социального класса в современной Украине / Е. Симончук // Социология: теория, методы, маркетинг. — 2014. — № 4. — С. 3–41.
 7. Симончук О.В. Сприйняття класового конфлікту: досвід емпіричного дослідження / О.В. Симончук // Наукові записки НаУКМА. Соціологічні науки. — 2013. — Т. 148. — С. 23–29
 8. Україна: на шляху до соціального залучення : Національна Доповідь про людський розвиток 2011 [Електронний ресурс] / [Лібанова Е., Левенець Ю., Макарова О. та ін.] – К.: ПРООН, 2011. – 124 с. – Режим доступу до ресурсу: http://www.undp.org.ua/files/ua_95644NHDR_2011_Ukr.pdf
 9. Фестер М. Социальные мильё, классы и стили жизни в Западной Германии / М. Фестер // Социальное неравенство. Изменения в социальной структуре: европейская перспектива [под ред.В. Воронкова]. – СПб.: Алтейя, 2008. – С.25-44.
 10. Alber, Jens & Tony Fahey (2004) Perception of Living conditions in an enlarged Europe \ Quality of Life in Europe. – European Commission, WZB – www.eurofound.eu.int/qual-_life
 11. Håkon Leiufrud, Ivano Bison & Erling Solheim SOCIAL CLASS IN EUROPE II / European Social Survey 2002-2008. - Norway, Italy, 2010. – Pp.9-11, 25-28.
 12. Treiman D. Ganzeboom H. The Fourth Generation of Comparative Stratification Research. In The International Handbook of Sociology. Sage publ. 2000.
 13. Wright, Erik Olin Class, Exploitation and Economic Rents: reflections on Sørensen's "Toward a Sounder Basis for Class Analysis" - <http://www.ssc.wisc.edu/~wright/Rents.PDF>

Напря́м 3: Сучасні методи аналізу соціологічних даних

Тема 3.1: Новітні методи аналізу даних

Модель множинної лінійної регресії. Використання номінальних змінних у якості факторів (незалежних змінних) в моделі лінійної регресії. Фіктивні (dummy) змінні: створення, інтерпретація. Модель бінарної логістичної регресії: загальний вигляд рівняння, інтерпретація коефіцієнтів регресії, порівняння впливу окремих факторів, оцінка відповідності моделі емпіричним даним. Аналіз багатовимірних таблиць. Модель логлінійного аналізу: основні етапи, модель незалежності, насичена модель, оцінка відповідності моделі емпіричним даним, ефекти та їх інтерпретація, ієрархічність. Розвідувальне та підтвердуюче використання логлінійного аналізу. Експлораторний (розвідувальний) лінійний факторний аналіз: основні задачі, поняття, етапи, методи. Використання

конфірматорного (підтверджуючого) факторного аналізу для побудови економних вимірjувальних моделей: основні етапи та критерії оцінювання відповідності.

Ключові поняття та терміни: залежна та незалежна змінна, фіктивна змінна, відповідність моделі, експлораторний (розвідувальний) аналіз, конфірматорний (підтверджуючий) аналіз, ефект впливу, ефект взаємодії.

Тема 3.2. Методи аналізу нечислових даних в соціології

Нечислові дані та «якісні» методи досліджень. Основні способи підвищення надійності даних: співставлення з реальними фактами, виявлення суперечностей, співставлення з висловлюваннями інших суб'єктів, порівняння з іншими джерелами даних, відбір сумнівних інтерпретацій. Триангуляція як перехресна інтерпретація (Дж.Кемпбел). Види триангуляції. Особливості конструювання вибірки у "якісних" дослідженнях. Специфіка "м'якого" аналізу даних. Головні етапи підготовки даних до аналізу. Первинний опис текстових даних.

Загальні принципи аналітичного опису. Метод аналітичної індукції. Загальна схема аналізу та інтерпретації нечислових даних. Типові помилки та труднощі "якісного" аналізу. «Обґрунтована теорія», або grounded theory (А.Страус, Б.Глейзер, Дж.Корбін). Багатоступенева процедура кодування, відкрите, осьове та вибіркоче кодування. Техніки для посилення «теоретичної чутливості». Поняття дискурс-аналізу. Критичний дискурс-аналіз (Феркло). Історичний дискурс-аналіз (Водак). Теоретичне підґрунтя дискурс-аналізу. Основні традиції аналізу візуального в соціології та соціальних науках: контент-аналіз, семіотика, структуралізм, дискурс-аналіз. Можливості та обмеження програмного забезпечення Atlas.ti для аналізу нечислових даних.

Ключові поняття та терміни: якісні методи досліджень, способи підвищення надійності отриманих даних, триангуляція, види триангуляції, вибірка в якісних дослідженнях, "м'який" аналіз даних, метод аналітичної індукції, типові помилки якісного аналізу, багатоступенева процедура кодування, дискурс-аналіз та його види

Література

Основна:

1. Крамер Д. Математическая обработка данных в социальных науках : современные методы : учеб. пособие/Д.Крамер.— М.: «Академия», 2007. — 288 с.
2. Паніотто В.І. Статистичний аналіз соціологічних даних/В.І. Паніотто, В.С. Максименко, Н.М.Харченко – К.:Наукова думка, 2004.
3. Наследов А. SPSS 15: профессиональный статистический анализ данных/ А. Наследов. – СПб.:Питер, 2008.
4. Факторный, дискриминантный и кластерный анализ.- М.: Финансы и статистика, 1989.
5. Семенова В.В. Качественные методы: введение в гуманистическую социологию.: Учеб. пособие для студентов вузов / В. В. Семенова - М.: Добросвет, 1998.

6. Страус А. Основы качественного исследования: обоснованная теория, процедуры и техники / пер. с англ. / А. Страус, Дж. Корбин. – М.: Эдиториал УРСС, 2001. - 256 с.
7. Тичер С., Мейер М., Водак Р., Ветер Е. Методы анализа текста и дискурса / Пер. с англ. – Х.: Изд-во Гуманитарный центр, 2009. – 356 с.
8. Якісні дослідження в соціологічних практиках: Навч. посібник / За ред.. Н.Костенко, Л.Скокової. – К.: Інститут соціології НАНУ, 2009. – 400 с.
9. Hanneman Robert A. and Mark Riddle. Introduction to Social Network Methods. – 2005. – Режим доступу до електронної версії <http://faculty.ucr.edu/~hanneman/>
10. Miles M.D., Huberman A.M. Qualitative data analysis. An expanded sourcebook. Thousand oaks, London, New Delhi: SAGE Publications, 1994.
11. Day Ian. Qualitative Data Analysis. A user-friendly guide for social scientists. – Routledge, 2005.– 294 р.
soc.univ.kiev.ua/sites/default/files/library/elopen/qualitative_data_analysis.pdf

Додаткова:

1. Барт Р. Camera lucida. Комментарий к фотографии.- М.: Ad Marginem, 1997
2. Белановский С. А. Глубокое интервью. М.: Николо – Медиа. - 2001.
3. Визуальная антропология: новые взгляды на социальную реальность. Сб.науч.ст. / Под ред. Е.Р.Ярской–Смирновой, П.В.Романова, В.Л.Круткина. - Саратов: Научная книга, 2007.
4. Гирц К. «Насыщенное описание»: в поисках интерпретативной теории культуры
Geertz C. Thick descriptions toward an interpretive theory of culture // Geertz C. The interpretation of culture. -N.Y.t Vane book., 1973. — Ch. 1. — P. 3–30.
5. Готлиб А. Качественное социологическое исследование: познавательные и экзистенциальные горизонты / А. Готлиб. – Самара: Универсгрупп. – 2004. – 448 с.
6. Горбачик О.А. Електронні банки соціологічних даних / О. А. Горбачик // Український соціум. - № 2 (29). – 2009. – С. 14-21.
7. Жулькевська О.В. Методичні аспекти аналізу центральності та престижності актора в соціальній мережі // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць. – Харків: Видавничий центр Харківського національного університету ім.В.Н.Каразіна, 2002. - С. 157-161.
8. Качественные методы. Полевые социологические исследования / И.Штейнберг, Т.Шанин, Е.Ковалев, А.Левинсон; под ред. И.Штейнберга. – СПб.: Алетейя, 2009. – 352 с.
9. Ньюман Л. Анализ качественных данных / Л. Ньюман // Социологические исследования. 1998. - № 12. – С. 101-114.
10. Тичер С. Методы анализа текста и дискурса / С. Тичер, М. Мейер, Р. Водак, Е. Ветер. – Х.: Изд-во Гуманитарный центр, 2009. – 356 с.
11. Ядов В. А. Стратегия и методы качественного анализа данных / В. Ядов // Социология: 4М, 1996. - № 1. – С. 14-31.

12. Ядов В. А. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности / В. Ядов. – М.: «Добросвет», 1999. – с. 367-378.
13. Heaton J. Reworking Qualitative Data. – Sage, 2004. – 160 p.
14. Handbook of Visual Analysis / Edited by Van Leeuwen T. and Jewitt C. - Sage Publications. Newbury Park. London. New Delhi, 2001.

Напрямок 4: Педагогічні засади викладання соціології

Тема 4.1: Методика викладання соціології у вищій школі

Зміна парадигми освіти: основні проблеми сучасної освіти та шляхи їх подолання. Перехід від викладання до навчання як нова парадигма вищої освіти. Студентоцентрована освіта: сутність, принципи, можливості реалізації у навчальному процесі. Зростання ролі студентства в учбовому процесі.

Застосування групових та індивідуальних методик у викладанні соціологічних дисциплін. Таксономія освітніх цілей за Девідом Блумом. Принципи, стратегії та інструменти активізації роботи аудиторії. Активні методи викладання: сутність, принципи, можливості реалізації у навчальному процесі. Методи оцінювання, зворотній зв'язок та запобігання плагіату в студентських роботах. Викладання соціології на непрофільних факультетах.

Ключові поняття та терміни: методика, парадигма освіти, студентоцентрована освіта, таксономія освітніх цілей, активні методи викладання, групові та індивідуальні методики, візуальні методи, прихований навчальний план, оцінювання, зворотній зв'язок, запобігання плагіату, непрофільні факультети.

Тема 4.2: Педагогіка вищої школи та педагогічна майстерність

Об'єкт і предмет педагогіки вищої школи. Мета, завдання, функції педагогіки вищої школи. Закони, закономірності, принципи вищої освіти. Дидактика як складова педагогіки вищої школи, її завдання.

Структура навчального процесу: внутрішня, зовнішня. Функції навчального процесу. Принципи навчання. Форми організації навчального процесу. Види навчальних занять. Самостійна робота студентів: основні види, рівні. Науково-дослідна робота студентів, її основні форми.

Методи навчання. Дидактичні засоби навчання, їх класифікація.

Структура процесу виховання. Класифікація форм організації і методів виховання.

Суспільна значущість професії викладача. Сутність професійно-педагогічної діяльності викладача, її зміст та структура. Специфіка мети, об'єкта, суб'єкта, засобів і результату педагогічної діяльності.

Поняття про педагогічну майстерність та її значення для становлення викладача-професіонала. Структура педагогічної майстерності: гуманістична спрямованість, професійна компетентність, педагогічні здібності, педагогічна техніка. Зміст, взаємозв'язок і взаємозумовленість складових педагогічної майстерності.

Самовиховання викладача, його роль у розвитку педагогічної майстерності. Етапи професійного самовиховання, способи самовиховання. Формування індивідуального стилю педагогічної діяльності. Поняття педагогічної техніки та її основні компоненти. Місце педагогічної техніки в діяльності викладача. Поняття майстерності мовлення викладача. Професійні особливості мовлення викладача.

Ключові поняття та терміни: виховання, освіта, навчання, розвиток, формування особистості, методи навчання, дидактика, педагогічна майстерність, педагогічна техніка.

Література

Основна:

1. Горбач А.Н., Ковалева И.Д., Редько О.А., Сорока Ю.Г. Нетрадиционные методы преподавания социологии. Учеб. пособие. – Харьков, 2001.
2. Марушкевич А.А., Спіцин Є.С. Педагогіка вищої школи: підручник. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2015. – С.136-219.
3. Методична скарбничка // Спільна історія. Діалог культур. Навчальний посібник. – Львів ЗУКЦ, 2013. Гриф МОН
4. Педагогіка вищої школи: хрестоматія / В. А. Бугров, А. А. Марушкевич, Є. С. Спіцин – К. : ВПЦ «Київський університет», 2016. – С.120-149.
5. Сорока Ю., Плахотнік О., Марценюк Т., Малес Л. Смыслові перспективи навчання / вивчення соціології: студентоцентрирована освіта // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. - № 3, 2014. – С.185-203.
6. Социология в аудитории: искусство коммуникации: Научно-методическое пособие для преподавателей. – Х.: Изд. Центр ХНУ им. В.Н.Каразина, 2004.
7. Социология в аудитории: искусство преподавания. Сб. научно-методических материалов. – Х.: Изд. Центр ХНУ им. В.Н.Каразина, 2003.
8. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / М.М. Фіцула. – 2-е вид., доп. – К.: Академвидав, 2010. – 454 с.

Додаткова:

1. Артемова Л. В. Педагогіка і методика вищої школи : навч.- метод. посіб. для студ. ВНЗ / Л. В. Артемова. – К.: Кондор, 2012.
2. Брюховецька О. В. Педагогічна майстерність викладача вищої школи [Текст] : навч.-метод. комплекс / О. В. Брюховецька, О. С. Снісаренко; АПН України, Ун-т менедж. освіти. – К.: [б. в.], 2009. – 56 с.
3. Головка Н. Самостійна робота як складова навчального процесу у вищій школі // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. (Педагогіка). -№2(2) .-2015. – С.19-21
4. Жиленко М. Тенденції розвитку методології навчальної діяльності студентів в сучасній освітній ситуації // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. (Педагогіка). -№1(1) .-2015. – С.25.-28.
5. Малес Л. Взаємодія гуманітарних дисциплін у соціокультурному аналізі // Нова соціокультурна реальність в Україні: теорія, методологія, практика. Зб. матеріалів Всеукр. наук. конф., Київ, 22-23 квітня 2008 р. – К.: ДАКККіМ, 2008. – С. 161-165.

6. Малес Л. Фотография в социологических дисциплинах. Методический аспект // Визуальная антропология: новые взгляды на социальную реальность: Сб. науч. ст. / Под ред. Е. Ярской-Смирновой, П. Романова, В. Круткина. – Саратов: Научная книга, 2006. – С. 168-182.
7. Олексенко В. Ефективні шляхи вдосконалення змісту і форм підготовки спеціалістів ВНЗ // Вища освіта України. – 2004. – № 2. – С. 66 – 70.
8. Педагогічна майстерність: Підручник / І.А.Зязюн, Л.В.Крамущенко, І.Ф.Кривонос та ін.; За ред. І.А.Зязюна. – 2-е вид., допов. і переробл. - К.:Вища школа, 2004. – С. 10-41; 186-203.
9. Скар О. Модернізація форм і методів навчання студентів у контексті кредитно-модульної системи // Вища школа. – 2006. – № 3. – С. 33 – 45.
10. Krathwohl David A revision of Bloom's taxonomy: an overview // Theory into practice. Volume 41. № 4, Autumn 2002. – P. 212-264.
11. Yiannis Gabriel Against the Tyranny of PowerPoint // Technology-in-use and technology abuse. Organization Studies. - 2008. -29(2). – P. 255-276.